EUROPA-
KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 9.7.2025
COM(2025) 366 final

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET, DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET

Evaluering af initiativet vedrørende det europæiske kulturarvsmærke 2018-2024

{SWD(2025) 176 final}

1. Indledning

Det europæiske kulturarvsmærke blev indført i 2011 som et europæisk initiativ for at øge synligheden af Europas fælles kulturarv og fremme en stærkere følelse af europæisk identitet. Initiativet havde til formål at forbinde det europæiske publikum, navnlig unge, ved at fremme en påskønnelse af både nationale og europæiske værdier og europæisk historie. Et centralt mål med det europæiske kulturarvsmærke var at styrke den europæiske identitet ved at fremhæve fælles historiske begivenheder og kulturelle værdier. Ved at fremhæve kulturarvssteder af national og europæisk betydning understregede initiativet, at den europæiske identitet formes af både individuelle nationale historier og fælles europæiske erfaringer. Det europæiske kulturarvsmærke havde også til formål at fremme interkulturel dialog og respekten for forskellige kulturer og skabe en platform for gensidig forståelse. Et andet vigtigt resultat af det europæiske kulturarvsmærke var at øge synligheden af kulturarvssteder, der har formet europæisk historie og kultur. Det var forventningen, at mange af disse steder, der ofte ikke får tilstrækkelig anerkendelse i europæisk kulturturisme, ville blive mere synlige, så de i højere grad kan bevares og bruges som uddannelsesplatforme. Initiativet havde også til formål at tiltrække et bredere publikum og fremme lokal stolthed, turisme og økonomier. Det europæiske kulturarvsmærke fokuserede på at engagere unge gennem innovative uddannelsesressourcer, workshopper og udstillinger for at hjælpe dem med bedre at forstå Europas fælles historie og værdier. Dette gav unge europæere en forbindelse til deres kontinents rige arv.

Evalueringen af det europæiske kulturarvsmærke, der er baseret på feedback fra interessenter og skrivebordsundersøgelser, vurderer dets fremskridt i anden fase (2018-2024) og bygger på tidligere evalueringer. Den har til formål at forbedre initiativets effektivitet og virkning. I overensstemmelse med Europa-Kommissionens retningslinjer for bedre regulering undersøges der i evalueringen fem kriterier: virkningsfuldhed, effektivitet, sammenhæng, EU-merværdi og relevans. **Resultaterne vil danne grundlag for det europæiske kulturarvsmærkes fremtid og sikre, at det forbliver et redskab til at bevare og fremhæve Europas fælles historie og værdier, samtidig med at de indhøstede erfaringer vil bidrage til at finjustere initiativet til dets næste fase efter 2025.**

Evalueringen viser betydelige fremskridt, især med hensyn til at synliggøre kulturarvssteder og øge deres europæiske betydning. Det europæiske kulturarvsmærke er på trods af udfordringerne med at definere den europæiske identitet blevet godt integreret med andre EU-kulturarvsinitiativer. Mærket har styrket netværk mellem kulturarvssteder, hvilket har muliggjort samarbejde og videnudveksling, som nationale bestræbelser alene ikke har kunnet opnå. Det har også lettet stedernes adgang til EU-finansiering.

Det europæiske kulturarvsmærke har tilpasset sig EU's prioriteter såsom bæredygtighed, digital innovation og inklusion. Der er gjort fremskridt med hensyn til at forbedre tilgængeligheden og ligestillingen mellem kønnene, selv om gennemførelsen har varieret fra sted til sted. Evalueringen fremhæver behovet for tydeligere vejledning og praktiske værktøjer til stederne for bedre at integrere den europæiske dimension. Eksterne faktorer såsom covid-19-pandemien forstyrrede initiativet, men tilskyndede også til innovation, navnlig gennem digitalt engagement.

2. Tiltagets udviklingstrin

Mellem 2018 og 2024 blev det europæiske kulturarvsmærke udvidet betydeligt, og antallet af tildelte steder nåede op på 67 i 2024. Denne vækst, navnlig i Central- og Østeuropa, gjorde mærket mere inkluderende og fremhævede en bredere vifte af europæiske historier og identiteter. Mangfoldigheden af de anerkendte kulturarvssteder steg også, herunder undersøiske arkæologiske steder såsom Azorerne og immateriel kulturarv såsom Zdravljica, der repræsenterer nationernes forår i Europa. Tværnationale projekter såsom Cisterscapes, der involverer flere lande, afspejlede en mere koordineret tilgang til europæisk kulturarv. Uddannelsesengagementet og det offentlige opsøgende arbejde blev styrket, og mange steder udviklede programmer med fokus på temaer såsom demokrati og kulturel mangfoldighed. For eksempel involverede Seminaarinmäki Campus i Finland over 8 000 studerende årligt, mens Ventotene i Italien var vært for seminarer om europæisk føderalisme. Covid-19-pandemien lagde en dæmper på fysiske begivenheder, men fremskyndede overgangen til digitale værktøjer. Mange steder lagde vægt på onlineture og virtuelle workshops, der opretholdt det offentlige engagement, men gav udfordringer med hensyn til tilgængelighed og personlige forbindelser. Oprettelsen af kontoret for det europæiske kulturarvsmærke i 2023 formaliserede netværket af steder med det europæiske kulturarvsmærke og fremmede samarbejde, udveksling af bedste praksis og støtte til mindre steder. Denne struktur forbedrede kommunikation, kapacitetsopbygning og en fælles identitet mellem kulturarvssteder, mens initiativer som de europæiske kulturarvsdage fremmede fælles uddannelses- og kulturprogrammer.

3. Resultaterne af evalueringen: Succeser og udfordringer

Evalueringen af det europæiske kulturarvsmærke for perioden 2018-2024 gav værdifuld indsigt i initiativets effektivitet, udfordringer og områder, hvor der kan ske fremtidige forbedringer. Evalueringen fokuserede på centrale kriterier såsom virkningsfuldhed, effektivitet, sammenhæng, EU-merværdi og relevans og identificerede både succeser og områder, der kræver opmærksomhed for at øge programmets virkning.

Virkningsfuldhed

Det europæiske kulturarvsmærke har vist sig at være virkningsfuldt på flere centrale områder, navnlig med hensyn til at øge kulturarvsstedernes europæiske profil. Over 60 % af de undersøgte steder rapporterede om en stigning i antallet af besøgende efter at have modtaget mærket, hvilket også førte til større inddragelse af lokalsamfundet og en bredere anerkendelse af europæisk betydning. Mærket styrkede den lokale turisme og bidrog til den lokale økonomi. Derudover har det europæiske kulturarvsmærke haft en positiv uddannelsesmæssig indvirkning, idet mange steder tilbyder innovative programmer, der forbinder besøgende, navnlig yngre generationer, med en fælles europæisk historie og fælles europæiske værdier via workshopper, seminarer og digitale værktøjer såsom virtuelle ture og multimediepræsentationer. Der var dog også udfordringer. Begrebet "europæisk betydning" viste sig at være vanskeligt for mange steder at definere og demonstrere tydeligt. Dette problem var særlig tydeligt i tilfælde, hvor lokal eller regional historie overlappede med en bredere europæisk historie, hvilket gjorde det vanskeligere for stederne at formulere deres europæiske relevans.

Evalueringen anbefalede, at Europa-Kommissionen opstiller tydeligere retningslinjer og eksempler for at hjælpe ansøgerne med at forstå, hvordan de kan demonstrere europæisk betydning. Det blev også foreslået, at Kommissionen overvejer at indføre en udvælgelsesprocedure i to trin: Det ene skal fokusere på at fastslå den europæiske betydning,

og det andet på at evaluere projektforslag og operationelle planer. Denne tilgang vil strømline ansøgningerne og sikre, at der kun udvælges steder med tydelige europæiske forbindelser.

Effektivitet

Det europæiske kulturarvsmærkes operationelle effektivitet var generelt høj, men evalueringen fremhævede områder, hvor forbedringer kunne mindske de administrative byrder. Udvælgelsesproceduren i to trin, der omfattede både national forhåndsudvælgelse og udvælgelse på EU-plan, blev anset for at være noget overflødig, navnlig når stederne ikke opfyldte kriteriet om europæisk betydning. En strømlining af dette til en proces i ét trin ville forbedre effektiviteten ved at reducere dobbeltarbejde. Desuden blev kompleksiteten af de administrative opgaver, herunder rapporteringskrav og overvågning af steder, identificeret som et område, der kræver tilpasning. Overvågningssystemet fungerer mere som en præstationsgennemgang end en omfattende evaluering, og der blev opfordret til tydeligere retningslinjer og fælles indikatorer for vurderinger af steder. Desuden var de nationale kvoter for tilmelding af steder, der begrænser hver medlemsstat til ét kulturarvssted pr. udvælgelsesår, oprindeligt nyttige, men er blevet restriktive, efterhånden som flere lande udtrykker interesse.

Evalueringen anbefalede at revurdere disse kvoter for at imødekomme det stigende antal kulturarvssteder, der søger anerkendelse, og dermed sikre, at programmet udvides i takt med dets stigende ambitioner.

Sammenhæng

Det europæiske kulturarvsmærke er noget særligt inden for EU's kulturpolitiske landskab på grund af sit fokus på kulturarvsstedernes symbolske værdi og deres rolle med hensyn til at fremme europæisk identitet og enhed. I modsætning til andre EU-programmer såsom UNESCOs verdensarv eller de europæiske kulturarvsdage, der fokuserer på håndgribelig kulturarv eller kulturbevarelse, fremhæver det europæiske kulturarvsmærke stedernes historiske og symbolske betydning for fremme af fælles europæiske værdier. Dette unikke fokus styrker EU's integrationsprojekt og styrker fortællingen om europæisk enhed. Der er imidlertid overlapninger med andre EU-initiativer såsom Europarådets kulturruter, der også har til formål at fremme den europæiske kulturarv. Idet det europæiske kulturarvsmærke fokuserer på europæisk integration, påpegede evalueringen risikoen for fragmentering mellem EU's kulturprogrammer.

Det blev foreslået, at der kunne udvikles stærkere synergier mellem det europæiske kulturarvsmærke og andre af EU's tiltag såsom Erasmus+ og programmet Europa for Borgerne for at fremme samarbejde på tværs af programmerne og maksimere mærkets virkning. I evalueringen blev det også bemærket, at det europæiske kulturarvsmærke bedre kunne tilpasses EU's prioriteter såsom bæredygtighed og digital innovation. Da EU i stigende grad prioriterer disse områder, kan det europæiske kulturarvsmærke fremme grøn kulturarvspraksis og digital tilgængelighed. Stederne anvender allerede bæredygtig praksis såsom energieffektive teknologier og initiativer til bæredygtig turisme, men disse bestræbelser skal i højere grad integreres i EU's bredere dagsorden. Evalueringen anbefalede også, at det europæiske kulturarvsmærke integreres tættere i EU's kulturdiplomatiske indsats. Ved at fremvise Europas mangfoldige kulturarv globalt kan det europæiske kulturarvsmærke styrke EU's kulturelle diplomati og fremme europæiske værdier på verdensplan.

EU-merværdi

Det europæiske kulturarvsmærke har skabt et paneuropæisk netværk af kulturarvssteder, der deler fælles mål og deltager i samarbejdsaktiviteter. Oprettelsen af kontoret for det europæiske kulturarvsmærke i 2023 har styrket disse netværk ved at yde logistisk, finansiel og promoverende støtte. Mærket har lettet fælles projekter, herunder udstillinger, uddannelsesprogrammer og fælles kulturelle initiativer, som har fremmet grænseoverskridende partnerskaber og udveksling af bedste praksis.

En anden vigtig merværdi er adgangen til EU-finansiering. Det europæiske kulturarvsmærke virker som et tegn på troværdighed og berettiger steder til finansiering fra programmer såsom Et Kreativt Europa, Erasmus+ og programmet for borgere, ligestilling, rettigheder og værdier. Dette har gjort det muligt for stederne at gennemføre projekter vedrørende kulturbevarelse, inddragelse af unge og interkulturel dialog. Evalueringen påpegede imidlertid, at mindre steder ofte har svært ved at få adgang til disse midler på grund af komplekse ansøgningsprocedurer og begrænset administrativ kapacitet. På trods af det europæiske kulturarvsmærkes succes på EU-plan er dets synlighed på nationalt plan fortsat begrænset. Nogle steder rapporterede, at det europæiske kulturarvsmærke ikke blev fremmet tilstrækkeligt i deres lokalsamfund, og at den brede offentlighed fortsat var uvidende om dets betydning. For at afhjælpe dette anbefalede evalueringen, at der blev iværksat oplysningskampagner på nationalt plan for at øge synligheden af steder med det europæiske kulturarvsmærke og initiativet generelt.

Relevans

Relevansen af det europæiske kulturarvsmærke er fortsat høj, især da EU tillægger bæredygtighed, digital innovation og inklusivitet stigende betydning. Mange steder med det europæiske kulturarvsmærke har integreret bæredygtighed i deres aktiviteter og indført grøn praksis og miljøvenlige projekter, der er i overensstemmelse med EU's miljømål. Det europæiske kulturarvsmærkes tilpasning til den nye europæiske kulturdagsorden styrker yderligere dets relevans med hensyn til at fremme social samhørighed, økonomisk udvikling og demokratisk engagement. Digital innovation er et andet område, hvor det europæiske kulturarvsmærke har vist sin relevans. Mange steder har taget digitale platforme til sig og tilbyder virtuelle ture og onlineressourcer for at nå ud til et bredere publikum. Der er imidlertid forskelle med hensyn til, hvor godt stederne har implementeret digitale værktøjer, og mindre steder står over for større udfordringer. Evalueringen anbefalede, at Kommissionen fortsat støtter kulturarvssteder i udviklingen af digitale ressourcer og sikrer, at disse værktøjer er tilgængelige for alle målgrupper, herunder personer med handicap. Det europæiske kulturarvsmærke er også fortsat yderst relevant med hensyn til at fremme social samhørighed og inklusion, især i et Europa, der står over for udfordringer såsom migration og forskelsbehandling. Steder, der indarbejder social inklusion i deres programmer, rapporterer om positive resultater med hensyn til at nå ud til underrepræsenterede grupper og fremme interkulturel dialog.

I evalueringen blev det imidlertid bemærket, at gennemførelsen af inklusivitetsforanstaltninger varierede meget fra sted til sted, og det blev anbefalet, at Kommissionen fremmer programmer med fokus på inklusivitet og social samhørighed på tværs af netværket.

4. Konklusioner og opnåede erfaringer

Evalueringen af det europæiske kulturarvsmærke for perioden 2018-2024 fremhævede både succeser og udfordringer og gav vigtige erfaringer med henblik på dets fremtid. Resultaterne

vil føre det europæiske kulturarvsmærke ind i dets næste fase og sikre dets fortsatte succes og relevans i et skiftende kulturelt og politisk landskab.

Styrkelse af kriteriet om europæisk betydning: En vigtig konklusion fra evalueringen var udfordringen med at definere "europæisk betydning". Selv om det europæiske kulturarvsmærke effektivt har fremhævet kulturarvssteder, der repræsenterer europæiske værdier, har mange steder haft svært ved klart at vise, hvordan deres kulturarv hænger sammen med den bredere europæiske fortælling. Evalueringen anbefalede tydeligere vejledning til ansøgere og nationale koordinatorer, herunder praktiske eksempler og workshops. En vigtig anbefaling var at indføre en udvælgelsesprocedure i to trin: I den første fase vurderes den europæiske betydning. og det sikres, at kun steder med en tydelig europæisk forbindelse går videre til den anden fase, som fokuserer på projektforslag eller operationelle planer.

Styrkelse af det digitale engagement og tilgængeligheden: Evalueringen understregede også den stigende betydning af digitalt engagement, navnlig for yngre, teknologikyndige målgrupper. Covid-19-pandemien fremskyndede overgangen til digitale platforme, men implementeringen af digitale værktøjer var meget forskellig fra sted til sted. Nogle steder udviklede med succes digitale oplevelser af høj kvalitet, mens andre manglede ressourcer. Evalueringen opfordrede Europa-Kommissionen til at støtte skabelsen af inkluderende, tilgængeligt digitalt indhold, herunder uddannelsesprogrammer for stedernes ledere og finansieringsmuligheder for digitale værktøjer. Det var en vigtig anbefaling at sikre, at digitale ressourcer er tilgængelige for alle målgrupper, herunder personer med handicap.

Støtte til mindre steder og sikring af lighed: Et andet vigtigt resultat var ubalancen mellem større og mindre steder, navnlig i landdistrikterne, som ofte stod over for finansielle og administrative udfordringer. I evalueringen blev der foreslået kapacitetsopbygningsprogrammer og mentorordninger for at støtte mindre steder og hjælpe dem med at forbedre deres drift og synlighed. Ubalancen i fordelingen af steder med det europæiske kulturarvsmærke, hvor større lande har flere steder, fremhævede behovet for en mere målrettet indsats for at sikre, at alle EU-medlemsstater, navnlig dem med færre ressourcer, kan deltage fuldt ud.

Forbedring af feedbackmekanismerne og udvælgelsesproceduren: Evalueringen påviste ineffektivitet i de nuværende feedbackmekanismer, navnlig for afviste ansøgere. Mange steder rapporterede, at de modtog begrænset eller utilstrækkelig feedback, hvilket gjorde det vanskeligt at forbedre fremtidige ansøgninger. I evalueringen blev det anbefalet at give mere detaljeret, personlig feedback for at hjælpe stederne med bedre at forstå deres mangler og forbedre deres forslag. Desuden kan udvælgelsesproceduren i to trin bidrage til at forbedre effektiviteten og kvaliteten af udvælgelsesproceduren.

Bæredygtighed og fremtidig vækst: Efterhånden som antallet af steder med det europæiske kulturarvsmærke vokser, blev det i evalueringen understreget, at der er behov for en mere bæredygtig ramme til forvaltningen af det voksende netværk. Forenkling af forvaltningsstrukturen og sikring af tilstrækkelige ressourcer blev anset for at være afgørende for succes på lang sigt. Den retlige ramme kan også tilpasses for at give større fleksibilitet i udvælgelsen af steder ved at fjerne reglen om ét sted pr. land for at tilskynde flere medlemsstater til at deltage. Evalueringen anbefalede også stærkere overvågningsmekanismer til at spore initiativets langsigtede virkninger.

Synergier med andre EU-programmer: Evalueringen identificerede muligheder for større synergi med andre EU-programmer såsom Et Kreativt Europa, Erasmus+ og Europa for Borgerne. Ved i højere grad at tilpasse det europæiske kulturarvsmærke til disse initiativer ville Kommissionen kunne udarbejde en fælles strategi for fremme af den europæiske kulturarv og

styrke forbindelserne mellem kulturarvssteder og bredere kulturelle, uddannelsesmæssige og sociale initiativer i hele EU.

Det kan således konkluderes, at evalueringen af det europæiske kulturarvsmærke yder afgørende indsigt i programmets fremskridt og potentiale. Selv om det europæiske kulturarvsmærke har gjort betydelige fremskridt med hensyn til at øge synligheden af den europæiske kulturarv og fremme interkulturel dialog, er der fortsat udfordringer med hensyn til påvisning af europæisk betydning, digitalt engagement og lighed på tværs af netværket. Ved at forfine udvælgelsesprocessen, forbedre de digitale værktøjer og støtte mindre steder kan det europæiske kulturarvsmærke fortsat udvikle sig og spille en central rolle i at bevare og fremme Europas fælles arv og værdier.